

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 10 listopada 2017 r.

Poz. 10130

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE WOJEWODY MAZOWIECKIEGO

z dnia 9 listopada 2017 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w m. st. Warszawa z Oskara Langego na Premiera Tomasza Arciszewskiego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Prezydentowi m. st. Warszawy.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada m. st. Warszawy nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy Oskara Langego. Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru w dniu 9 listopada 2017 r. (pismo z dnia 9 listopada 2017 r. znak: BUW-940-229(2)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa Oskara Langego wypełnia normę art. 1 ustawy.

Oskar Lange (1904–1965) urodził się w Tomaszowie Mazowieckim. Ukończył studia na Uniwersytecie Poznańskim i na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był przez szereg lat pracownikiem naukowym UJ. Od lat 20-tych XX wieku należał do kierownictwa Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. W 1927 r. wstąpił do Polskiej Partii Socjalistycznej. Był w niej jednak zwolennikiem radykalnego nurtu. W latach 30 był dwukrotnie zawieszany w prawach członka PPS. W końcu lat 30-tych rozpoczął wykłady za granicą. Już wtedy propagował hasła mówiące o konieczności prowadzenia walki klasowej przeciw burżuazji. W 1938 r. wykładał na Uniwersytecie Kalifornijskim. W latach 1939–1945 był profesorem ekonomii i statystyki na Uniwersytecie w Chicago. W latach II wojny światowej stał się jednym z kluczowych działaczy politycznych rozpowszechniających hasła sowieckiej propagandy na terenie Stanów Zjednoczonych. Wraz z Leonem Krzyckim i Bolesławem Gebertem stworzył m.in. prosowiecką Amerykańsko-Polską Radę Robotniczą. Z punktu widzenia polityki Moskwy stał się szczególnie użyteczny po zerwaniu przez ZSRR stosunków dyplomatycznych z Rzeczpospolitą Polską w kwietniu 1943 r. Fakt ten rozpoczynał nowy etap polityki sowieckiej ukierunkowanej na uniemożliwienie odbudowy niepodległej Polski po likwidacji okupacji niemieckiej. Towarzyszyła mu antypolska propaganda na arenie międzynarodowej dyplomacji oraz w światowych mediach. Lange, występując z pozycji amerykańskiego „niezależnego autorytetu”, na łamach „The New York Herald Tribune” opublikował wówczas m.in. oświadczenie zawierające treści zgodne z tonem propagandy ZSRR, jednoznacznie uderzające w pozycję konstytucyjnych władz RP w koalicji antyniemieckiej. W kolejnych miesiącach Lange z własnej woli stał się narzędziem propagandowej dywersji wymierzonej przeciw władzom Polski, systematycznie wspierając politykę Stalina. W dalszym ciągu publikował w prasie amerykańskiej artykuły, które były medialnym uzupełnieniem prosowieckiej propagandy. Już w listopadzie 1943 r. postulował stworzenie nowego rządu polskiego z udziałem przedstawicieli powołanego przez Stalina, będącego narzędziem politycznym Kremla, Związku Patriotów Polskich. Wspierał także prokomunistyczne środowiska tzw. Ligi Kościuszkowskiej. Wraz z prosowieckim działaczem ks. Stanisławem Orlemańskim w kwietniu 1944 r. został oficjalnie zaproszony do ZSRR (formalnie wystawcą zaproszenia był Związek Patriotów Polskich). Spędził w ZSRR sześć tygodni. Był osobiście przyjęty przez Stalina oraz przez Mołotowa. Specjalnie zaaranżowana została jego manifestacyjna wizyta wśród żołnierzy w pełni podporządkowanej ZSRR „I Armii Wojska Polskiego”, połączona z wizytacją delegacji stworzonej przez komunistów Krajowej Rady Narodowej. Całość wizyty odbywała się w asyście grupy korespondentów amerykańskich i angielskich. Miała być ona dodatkowym elementem uwiarygodnienia polityki Stalina wobec Polski, którego Lange reklamował wbrew faktom jako nieprzejawiającego „najmniejszych intencji narzucania politycznego, ekonomicznego i społecznego kształtu państwa polskiego” i zainteresowanego odbudową „silnej i niepodległej” Polski. Efekty prosowieckiej działalności Langego w USA, wymierzonej we władzę i pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej Polskiej, były bardzo duże – nawet niezależnie od ewentualnego potwierdzenia informacji opublikowanych w latach 90-tych przez historyków amerykańskich o tym, że Lange już od 1943 r. podjął pod pseudonimem „Friend” tajną współpracę o charakterze agenturalnym z sowieckimi służbami specjalnymi. Kiedy w 1945 r. w wykonaniu ustaleń jałtańskich władze USA nawiązały stosunki dyplomatyczne ze zdominowanym przez komunistów tzw. Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej Lange został wskazany jako kandydat na stanowisko ambasadora tego rządu w Waszyngtonie. Objęcie tej funkcji przesunęło się w czasie ze względu na fakt posiadania przez Langego obywatelstwa USA. Latem 1945 r. Lange przyjechał na kilka miesięcy do kraju. W listopadzie 1945 r. został dokooptowany do władz prokomunistycznej PPS (nie należy jej mylić z przedwojenną PPS oraz konspiracyjną PPS-WRN) realizującej wspólnie z PPR priorytety polityki Stalina w Polsce. Po ostatecznym wyjaśnieniu kontrowersji związanych z amerykańskim obywatelstwem w grudniu 1945 r. Lange objął ostatecznie stanowisko ambasadora w Waszyngtonie. Pełnił tę funkcję do stycznia 1947 r. Został jednocześnie wyznaczony przez władze komunistyczne na stanowisko stałego delegata w ONZ, w tym w Radzie Bezpieczeństwa. Na forum ONZ Lange systematycznie wykazywał się poparciem sowieckich stanowisk w rozlicznych dyskusjach i sporach o charakterze zarówno politycznym, jak i gospodarczym. Konsekwentnie też wykorzystywał dyskusje w Radzie do wspierania sowieckich kampanii propagandowych – w tym w sprawach związanych z zasadami międzynarodowej współpracy gospodarczej. W 1947 r. powrócił do kraju. W tymże roku przydzielono mu mandat w sfałszowanych wyborach do Sejmu w 1947 r. Jako członek władz satelickiej wobec komunistów PPS reprezentował stanowisko zbieżne z dążeniem działaczy stalinowskich do likwidacji formalnej odrębności tej partii od PPR. Utworzenie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej na zjeździe w 1948 r. definitywnie zakończyło proces tworzenia jednolitej partii komunistycznej oraz symbolicznie wieńczyło budowę w Polsce stalinowskiej wersji systemu totalitarnego. Oskar Lange znalazł się wówczas w elicie stalinowskich władz politycznych. Był nieprzerwanie

aż do śmierci członkiem Komitetu Centralnego PZPR. Od 1948 r. przez kolejne kadencje aż do śmierci zasiadał z ramienia PZPR w sejmie PRL. W latach 1948-1952 był przez stalinowskie władze szczególnie wyróżniony jako przewodniczący Klubu Poselskiego PZPR. Był także przewodniczącym Komisji Spraw Zagranicznych (1949-1952) oraz przewodniczącym Komisji Planu Gospodarczego i Budżetu. W kolejnej kadencji sejmiku PRL był przewodniczącym Komisji Budżetowej (1952-1955) oraz Komisji Finansowo-Budżetowej (1955-1956). Jeszcze w okresie stalinizmu w 1955 r. został dodatkowo wyróżniony stanowiskiem członka Rady Państwa, a w 1957 r. został jej wiceprzewodniczącym. Jednocześnie był w sejmie PRL przewodniczącym Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów (1956-1961). W latach 1949-1950 był dodatkowo prezesem Zarządu Centralnego Związku Spółdzielczego, a w latach 1952-1954 był rektorem Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. Następnie kierował Katedrą Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Warszawskiego, która była jednym z narzędzi marksistowskiej indoktrynacji młodzieży akademickiej. Potwierdzeniem jego ideologicznej poprawności były także wykłady w istniejącym w latach 1950-1957 Instytucie Nauk Społecznych przy KC PZPR. W 1952 r. był jednym z organizatorów Międzynarodowej Konferencji Gospodarczej w Moskwie. W latach 1957-1959 był przewodniczącym Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ. W latach 1957-1962 był przewodniczącym Rady Ekonomicznej przy Prezesie Rady Ministrów PRL. W uznaniu zasług dla PRL został przez I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułkę odznaczony Orderem Budowniczych Polski Ludowej. W okresie kiedy jeszcze wciąż znajdowały na świecie zwolenników teorie o wyższości gospodarki komunistycznej nad kapitalistyczną, kilkakrotnie wyjeżdżał do niektórych krajów rozwijających się jako doradca ekonomiczny (m.in. do Indii). Próbował zaszczerpić na ich gruncie potrzebę gospodarki planowej. W dyskusjach politycznych i wystąpieniach m.in. na zjazdach KC PZPR wpisywał się w obowiązujące nurty narracji propagandowej. Po wojnie stał na stanowisku, że *„socjalizm jest nieodłączny od centralnego kierowania i planowania gospodarki narodowej. Tylko bowiem tą drogą można zapewnić aby gospodarka narodowa służyła potrzebom całego społeczeństwa, a nie poszczególnym jego częściom, aby rozwijała się harmonijnie, bez zaburzeń i kryzysów”*.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy Oskara Langego na ulicę Premiera Tomasza Arciszewskiego.

Tomasz Arciszewski żył w latach 1877 – 1955. Był politykiem Polskiej Partii Socjalistycznej, posłem na Sejm w II RP, a także premierem rządu na uchodźctwie w latach 1944 – 1947. Po wybuchu II wojny światowej Arciszewski musiał się ukrywać. Mimo że groziło mu niebezpieczeństwo ze strony Niemców, którzy starali się likwidować przejawy samodzielnej inicjatywy politycznej Polaków, zaangażował się w działalność konspiracyjną. 16 października 1939 roku został przewodniczącym PPS-Wolność Równość Niepodległość. Funkcję tę pełnił aż do lipca 1944 roku. Wtedy to wyjechał do Londynu. Działał także w ramach Rady Jedności Narodowej, podziemnej namiastki parlamentu, której przewodniczył Jan Stanisław Jankowski. Arciszewski dał się poznać jako nieprzejednany wróg Związku Radzieckiego, co zjednywało mu sympatię podobnie myślących działaczy. Krótko przed wybuchem Powstania Warszawskiego został oddelegowany do Londynu, gdzie istniały i prężnie działały emigracyjne władze. Przerzucono go do Wielkiej Brytanii w ramach operacji „Most III” w nocy z 25 na 26 lipca 1944 roku. Na emigracji szybko wyrobił sobie znaczne poważanie. Już 7 sierpnia prezydent Władysław Raczkiewicz zdecydował się na mianowanie Arciszewskiego swoim następcą, co oznaczało, że w wypadku śmierci Raczkiewicza działacz PPS-u miał przejąć po nim schedę. W Londynie Arciszewski zaangażował się w działalność na rzecz niesienia pomocy Powstaniu Warszawskiemu przez aliantów. Wobec klęski zrywu zbrojnego oraz krachu założeń polityki premiera Stanisława Mikołajczyka, następca prezydenta przeszedł do obozu przeciwników politycznych szefa Rządu Emigracyjnego. To zjednało mu sympatię kręgów opozycyjnych, które domagały się zmiany na stanowisku premiera. 24 listopada 1944 roku Mikołajczyk zdecydował się na ustąpienie z pełnionej funkcji, a misję sformowania rządu Raczkiewicz powierzył wkrótce Arciszewskiemu. Ten 29 listopada 1944 roku został premierem Rządu RP na uchodźctwie. Piastował również urząd ministra pracy i opieki społecznej. Gabinet Arciszewskiego składał się przede wszystkim z polityków niechętnych Sowietom i skłonnych do otwartego manifestowania niechęci do

polityki aliantów zachodnich względem Polski. Sam premier był zdecydowanym przeciwnikiem ustaleń konferencji teherańskiej, która w zasadzie rozstrzygała sprawę przynależności terytorialnej Kresów Wschodnich na korzyść Związku Radzieckiego. Po zakończeniu konferencji jałtańskiej Arciszewski i jego gabinet wydali oświadczenie potępiające politykę Wielkiej Trójki i odmówili przyjęcia postanowień konferencji. Arciszewski uważał, iż jest to kolejny rozbiór dokonany na ziemiach polskich. Premierem rządu RP był aż do powstania Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej i cofnięcia poparcia ze strony aliantów, czyli odpowiednio do 28 czerwca 1945 roku i 5 lipca tego samego roku. Po cofnięciu uznania dla jego gabinetu przez rządy Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych, Arciszewski protestował, uznając powołanie TRJN za działanie bezprawne. W 1947 roku został odwołany ze stanowiska zastępcy prezydenta. Wkrótce podał się do dymisji. 20 grudnia 1949 roku Arciszewski stanął na czele londyńskiej Rady Politycznej. Następnie wraz z Edwardem Raczyńskim i gen. Władysławem Andersem utworzył Radę Trzech. Zmarł 20 listopada 1955 roku w Londynie. Odznaczono go Orderem Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Walecznych i Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na bezczynność Miasta w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

Wojewoda Mazowiecki:
Zdzisław Sipiera